

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

OVERGADE 5, EBELTOFT

SYDDJURS KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	2.12.2014
Besigtiget af:	Stefanie Høy Brink
Journalnummer:	2013-7.82.07/706-0001
Kommune:	Syddjurs Kommune
Adresse:	Overgade 5, 8400 Ebeltoft
Betegnelse:	Overgade 5
Fredningsår:	1919
Omfang:	Forhuset (ca. 1850)

BYGNINGSBESKRIVELSE

Overgade 5 ligger på den østlige side af den brolagte gade lige overfor det gl. rådhus og Torvet i Ebeltofts gamle bykerne. Bygningen er sammenbygget med Overgade 7-9, der også er fredet. Nord for og bag bygningen er en lille brolagt plads.

Bygningen er tre fag lang i én etage over en høj, sorttjæret sokkel og afsluttes af et rødt, teglhængt tag og let opskalket sadeltag, hvor der i rydningen er en muret og pudset skorstenspipe med sokkel og krave. I den vestvendte tagflade er en pultkvist. Mod Overgade er facaden i rigt, sortopstolpet bindingsværk med fodrem, dokker og løsholte. Gavlen og bagsiden er grundmuret, pudset og gulkalket i samme farve som tavlene. En granittrappe med støbejernsværn fører op til en ældre enfløjet fyldingsdør. I gavlen er en stentrappe til en ældre bræddebeklædt dør. Desuden er der en ældre flammeret kælderdør. Vinduerne er ældre, torammede vinduer med tre ruder i hver ramme. I soklen er et nyere opsproset vindue. På gavlen er med sort malet "Det lille hus".

I det indre er en traditionel planløsning med stue mod gaden og køkken og værelse mod bagsiden. Alle døre undtagen kælderdøren er blændet indefra. En ældre hønsestige fører til den udnyttede tagetage, hvor der er et værelse mod gaden og et mod gården. Kældertrappen er en nyere ligeløbstrappe. Der er bevaret enkelte ældre døre med ældre gerichter. Væggene og lofterne er pudsede med synlige bjælker og i kælderen er kampestensfundamentet synligt. Gulvene er beklædt med linoleum eller væg-til-væg tæpper.

BYGNINGSHISTORIE

Ebeltoft ligger på et kuperet terræn, der skråner ned mod vandet og havnen, som i mange år udgjorde byens livsnerve. Havnen var særlig fordi den som den eneste på den østjyske kyst ligger mod vest, hvor vigen gav læ fra Kattegat og derfor udgjorde havnen et eftertragtet ophold, når vejret på havet blev for voldsomt. Ebeltoft fik

købstadrettigheder i 1301 af kong Erik Menved, men byen er formentlig langt ældre. Mod syd ligger byens ældste del omkring Havnegade, Kirkegade, Søndergade og den sydlige del af Nedergade, hvor der var optimale betingelser for at anlægge havnen, som i mange år udgjorde rammerne for byens hovederhverv – skibsfarten. Ebeltoft var udskibningshavn for tømmer og brænde til København fra de store kongelige skovbesiddelser, der var på Djursland og skibsfarten med tømmer gjorde Ebeltoft til en relativt betydningsfuld og velhavende købstad.

Ebeltofts byplan og gadestruktur er overordnet dikteret af hovedvejen fra nord, hvor byen i løbet af de næste århundreder voksede op langs hovedstrøget Nedergade-Adelgade.

Købmændene dominerede den nordlige bydel, hvilket ses i de store, toetagers bindingsværksgårde, gerne med svaegang, der dominerer den nordligste ende af Adelgade. Den sydlige del af byen var derimod hjemsted for skipperne, søfolk og fiskere. Området omkring Overgade, Nedergade og Søndergade udgjorde byens småkårs kvarter, hvilket stadig kan aflæses i de mindre huse på små grunde. I løbet af 1500-tallet blev gadenettet i bykernen, som det i store træk ser ud i dag, udbygget og blev karakteriseret ved sit snoede og kuperede gadenet med husene beliggende helt ud til vejskellet.

Modsat mange andre købstæder har Ebeltoft været forskånet for større bybrande og derfor står bykernen relativt intakt med meget ældre bindingsværk, omkring det ældre gadeforløb.

Indførelsen af konsumptionsafgiften i 1657 forstærkede indtrykket af den koncentrerede bykerne, da indgangen til byen blev begrænset til tre porte, en i henholdsvis syd, øst og nord, mens byen mod vest var afgrænset af tangdiger, der var meget høje for at beskytte de bagvedliggende kålhaver fra oversvømmelser.

I løbet af 1700-tallet begyndte skibstrafikken overvejende at vende blikket mod Nordtyskland og Østersøområdet. Hermed var Ebeltofts storhedstid indenfor skibsfart en epoke blot og en langvarig krise varslede. Den varede indtil begyndelsen af 1800-tallet, hvor der var gode afsætningsforhold for kornproduktion. I samme periode blev flere af byens markante industrivirksomheder grundlagt blandt andet S.B. Lundbergs Maltfabrik og Farvergården. 1900-tallet var præget af en tid med noget mindre økonomisk vækst, men i stedet for private initiativer blev der opført mange offentlige værker og institutioner blandt andet H. W. Wencks nu nedrevne stationsbygning til den private jernbane mellem Ebeltoft og Trustrup, et gas- og vandværk og den markante toldkammerbygning af Hack Kampmann, der nu er Glasmuseet. De blev alle opført i udkanten af den gamle bykerne ligesom et nyt område nord for den gamle bykerne skød op med boliger, der var inspireret af funktionalismen og Bedre Byggeskik.

Overgade 5 er opført i midten af 1800-tallet og trods den åbenlyse sammenhæng med Overgade 7-9 fik bygningerne først samme ejer i

Bagsiden af Overgade 5. I baggrunden ses Ebeltoft gl. Rådhus.

begyndelsen af 1900-tallet. I kælderen var en overgang butik, hvor den store rude i soklen blev sat i. Før dette var et mindre enrammet vindue i midten af soklen.

— KILDER

Kommuneatlas Ebeltoft. Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen i samarbejde med Ebeltoft Kommune, 1999.

Det gamle Ebeltoft. Robert Egevang. Nationalmuseet, 1975.

En vandring i det gamle Ebeltoft. 1 Ebeltoft trop og flok. 1962.

Ebeltoft Købstads Historie. Poul Rasmussen og Gustav Albeck. Udgivet af Ebeltoft By. 1951.

Bevaringsplan Ebeltoft. Nationalmuseet, 1970.

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi knytter sig til Overgade 5s sammenhæng med Overgade 7-9, der i materialeholdning og udtryk fremstår som en samlet bygning. Hertil kommer beliggenheden i den brolagte Overgade, hvor den i kraft af sin bygningskrop i bindingsværk med teglhængt og opskalket tag indgår i Overgades bygningsrække og bidrager til det stemningsfulde bymiljø i Ebeltofts ældre bykerne.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi knytter sig i det ydre til bygningens beskedne størrelse, der vidner om datidens levevilkår, hvor familier samlede sig på mindre plads. Den kulturhistoriske værdi knytter sig tillige til det relativ righoldige, opstolpede bindingsværk med fodrem, dokker og løsholte, der er egnskarakteristiske træk for Ebeltoft, og som vidner om de store skovressourcer der fandtes på Djursland. Hertil kommer den grundmurede gårdside og gavl samt de ældre vinduer med tre ruder i hver ramme og fyldingsdøren, der er tidstypiske for 1800-tallet. Tillige har skorstenspipec i rygningen kulturhistorisk værdi, idet det vidner om datidens levevis, da ildsteder var den eneste kilde til opvarmning og madlavning.

Den kulturhistoriske værdi knytter sig i det indre til den traditionelle planløsning med stue mod gaden og køkken og værelse mod bagsiden samt til den ældre hønsestige og de bevarede døre, da det vidner om bygningens alder.

Gavlen og gårdsiden er grundmurede.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Bygningens arkitektoniske værdi knytter sig til den klart definerede bygningskrop, der afslutter bygningsrækken med den markante og høje sokkel, der giver bygningen fylde og tyngde. Hertil kommer det taktfaste, opstolpede bindingsværk, hoveddør med fritrappen og støbejernsværn samt bygningens farvesætning, der resulterer i en beskeden, men harmonisk og karakterfuld bygning.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier knytter sig i det ydre til bygningens størrelse på tre fag med bindingsværk mod Overgade og grundmuret, pudset murværk mod gårdsiden og i gavlen, bindingsværkskonstruktionen med fodrem, dokker og løsholter, den høje, sorttjærede kampestensokkel, det røde, opskalkede tegltag med skorstenspipe i rygningen, fritrappen med støbejernsværn, fyldingsdøren, gavlens døre samt vinduerne. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning.

De bærende fredningsværdier knytter sig i det indre til den traditionelle planløsning med stue mod Overgade og køkken og værelse mod bagsiden, til den ældre hønsestige og de ældre døre med gerichter samt kampestensfundamentet i kælderen. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning.

— ANBEFALINGER

Det anbefales, at ved en fremtidig istandsættelse, at de blændede døre åbnes og den oprindelige plan styrkes.

Det anbefales, at overflader som linoleum, tæpper og lign. udskiftes til en mere traditionel materialeholdning.

Overgade 5 er sammenbygget med nr. 7 og 9 og fremstår som en bygning.